

Beöthy Zsolt a halottas ágyon

Budapest, április 19.

(A Magyarország tudósítójától.) Szinte két-kedve és hitetlenkedve a hír valóságában írjuk le: hetvennégy éves korában meghalt Beöthy Zsolt. Még újra a telefonhoz szeretnénk menni, még felszaladnánk a lakásába, hátha cáfolatot kapunk. Fájdalom, a hír igaz: Beöthy Zsolt immár hidegre vált ajakkal, némán és mereven fekszik egyszerű ágyán, disztelen szobájában, amely inkább egy szegény diák otthonához hasonlít, mint egy nagy pályájú tudós és köztiszteltben álló vezérférfi lakosztályához.

A könyvei között fekszik a halott tudós. Hetvennégy évet élt s az emberi sors törvényei szerint már mindenképen közel járt az örökkévalóság küszöbéhez. Közelgő halálára előkészítette a betegeskedése is. Még decemberben influenza döntötte ágyba s ez az ártatlannak látszó nátha életre keltette benne a halált, — a tüdőbajt, amelyet ötven éven át guzsba kötött szívós, erős szervezete. Husvét hétfőjén beállt az agónia, egy-egy röpke pillanatra még magához tért, kedd délután öt órakor elszenderült s este félnyolckor már megállt a szíve. Nem, nem váratlan a halála, de mégis oly nehéz belenyugodni a fájdalmas veszteségbe.

Alig néhány hete, szinte csak pár napja, hogy még kezét fogtunk vele, hogy belenézünk tiszta szemébe s hallgattuk beszélni az ország dolgairól, a tudomány ügyeiről, a magyar nép sorsáról, jövődjéről. A nagy öregek közül való volt, az angol *great old man*-ek képviselője, ma-

utóbbi kötetével ő kezdte meg nálunk a rajznak divatba jött formáját. Angol példák vezették itt s hatása egészen Mikszáth Kálmánig kimutatható.

Munkásságának két kiemelkedő pontja: *A szép prózai elbeszélés a magyar irodalomban s A tragikum*. Az első alapvető, kétkötetes, befejezetlen monográfia, amely irodalmunk történetének addig jórészt ismeretlen rétegeit tárta fel. A második a tragikumnak eddigelé az összes szakirodalomban legteljesebb monográfiája, amely igen sok új nézetet fejt ki, sokat megigazít vagy kiegészít. Elemzéseit itt széles tudása, éles ítéllete, előkelő művészete, ott multat meglevenítő ereje jellemzi. Beöthy Zsolt termékenyítőleg hatott minden szavával, minden mozdulatával, — máig is emlékeztetés az a vitája, amelyet a tragikumról szóló könyve Rákosi Jenőből váltott ki, aki könyvvel választott („*A tragikumról*“) s feledhetetlen az az *essay*, amelynek megírására Beöthy monográfiája a magyar irodalom tragikus hősét, Péterfy Jenőt indította.

Greguss Agost, Toldy Ferenc és Gyula Pál kezéből vette át a fáklyát. Tanított, nevelt és alkotott. *A magyar irodalom történetét* az ő kétkötetes tankönyvéből tanulta meg minden mai ember, szellemi apja így minden mai ifju magyarnak, férfinak. *A magyar balladák* páratlan hegyvidékét az ő vezetésével jártuk be, Mikes Kelemen édes-bus hangjának hallgatására ő tanított, a fejlődés fonálának ismeretét ő adta kezünkbe. *A magyar irodalom kis tükré* c. munkájával, Vörösmarty Mihályhoz, Munkácsyhoz, Aranyhoz, Jókaihoz, a kuruc költészethez ő volt részben vagy egészben a tolmácsunk.

gyar földön méltó társa Apponyi Albertnek, Rákosi Jenőnek.

Beöthy Zsoltban sohasem csalódott senki. Mint tudós, régen, évtizedek óta elismert vezére volt a magyar irodalomtörténeti és esztétikai tudománynak, mint közéleti férfi pedig rendíthetetlenül állott azon a nemes szabadelvű alapon, amelyet ifjúsága idealizmusából és férfikora tapasztalataiból épített meg magának s minden hívének. Alig pár hete, hogy beszélni hallottuk egyik fővárosi kaszinóknban. A magyar tudomány sülyedő hajója érdekében emelt szót, a diákjairól beszélt s szívébe zárt társaságáról, a Kisfaludy-Társaságról.

Tisztelettel állunk meg életének emléke előtt. Egy utolsó percéig szakadatlanul munkában dobogó szív állott meg közöttünk. Szám-talan irányból kell összeszednünk munkásságának színeit, vonalait, ha egészséges képet akarunk alkotni élete művéről. Az ő nevéhez fűződik a modern novellának Magyarországon való sudárba szökkenése, a spekulatív esztétikának új, lélektani alapokra való fektetése, a kazuisztikus szinibrálatok után az elvi szempontoktól irányított kritika megteremtése s annak az összefoglaló irodalomtörténeti munkának a folytatása, amelyet Gyulai Pál kezdett meg.

Életének méltánylásához ez csak néhány szempont s a gyász pillanatában mi csak néhány másodpercig időzhetünk e csücsponoknál, rábizva a magasságok és mélységek pontos felmérését egy hozzá méltó, nyugodtabb életű irodalomtörténítőre. Beöthy Zsolt mint szépiró kezdte pályáját, rajzokkal, elbeszélésekkel, regényekkel. Csak nemrég is, amikor régi elbeszéléseinek egy új kis gyűjteménye jelent meg a könyvpiacra, izelítőt kaphattunk ezekből az angolosan tiszta, ma is érdekes novellákból. De igazi jelentőségüket már csak az irodalomtörténet tudja. *Elbeszélések*. Biró Márton, Károlyi Béla, *A névtelenek*, *Rajzok*, különösen pedig az

Koporsója előtt meghajtjuk a fejünket. Megint árvaibb lettünk egy apával, egy magasan lobogó fáklya ismét kialudt az életünkben. Beöthy Zsolt eltávozott, a helye üresen marad. A tudásnak ez a tárháza, az izlésnek ez az előkelősége, a nemzeti érzéknek ez az egészséges elevensége, az elméletnek és gyakorlatnak, a spekulációnak és reális pszichológiának ez a művészi, léttel teljes egyesítése, a közéleti szereplésnek ez a puritán becsületessége, az egyszer helyesnek felismert elveknek ez a rendületlen hangoztatása ... egyelőre méltó örökösét keresi.

Péntek délután temetik
Beöthy Zsoltot

Munkatársunk érdeklődésére Balogh Jenő, a Tudományos Akadémia főtitkára, a következőket mondotta:

— Beöthy Zsoltot péntek délután három órakor temetik az Akadémia oszlopcsarnokából. A temetés lefolyásáról egyelőre még nem nyilatkozhatom, miután annak részleteit előreláthatólag csak a holnapi délelőtti folyamán fogjuk megállapítani.

A Kisfaludy-Társaság elnökének, Beöthy Zsoltnak halála alkalmából április 20-án, esütörtökön déli 12 órakor a Magyar Tudományos Akadémia képes termében rendkívüli zárt ülést tart, amelyre a tagokat ezuton hívja meg az elnökség.

Az Akadémia és a Kisfaludy-Társaság nevében Berzeviczy Albert bucsuztatja az elhunytat.

BRILLIÁNST, ékszeri aranyt ezüstöt hamisfogat
ne adjon el senki, míg nem hallgatja
Fischer és Eisner ékszerészek legmagasabb napi árait. Hátkézi-utzi, Vas-a-sarok.